Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 04. 2021, sp. zn. 30 Cdo 1926/2020, ECLI:CZ:NS:2021:30.CDO.1926.2020.1

Číslo: 11/2022

Právní věta:

Nedůvodně uplatněnou námitku nedostatku mezinárodní příslušnosti podle čl. 26 odst. 1 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 (nařízení Brusel I bis), zamítne soud usnesením.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 13.04.2021

Spisová značka: 30 Cdo 1926/2020

Číslo rozhodnutí: 11

Číslo sešitu: 2

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Příslušnost soudu mezinárodní

Předpisy: čl. 26 odst. 1 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Dotčená rozhodnutí:

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2018, sp. zn. 29 Cdo 4403/2014 , uveřejněné pod číslem 37/2019 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 9. 2008, sp. zn. 29 Nd 336/2007, uveřejněné pod číslem 14/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2543/2011, uveřejněný pod číslem 100/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. 31 Nd 316/2013, uveřejněné pod číslem 11/2015 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 8. 2016, sp. zn. 29 Cdo 5599/2015

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 3. 2016, sp. zn. 30 Cdo 2823/2015

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 9. 2015, sp. zn. 30 Cdo 4971/2014

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 6. 2019, sp. zn. 30 Cdo 4402/2017

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2020, sp. zn. 30 Cdo 5153/2017

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 3. 2019, sp. zn. 30 Cdo 3853/2017

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 2. 2018, sp. zn. 30 Cdo 6002/2016

Nález Ústavního soudu ze dne 17. 8. 2005, sp. zn. I. ÚS 403/03,N 160/38 SbNU 277

Rozsudek SDEU ze dne 27. 2. 2014, ve věci C-1/13, Cartier parfums – lunettes SAS, Axa Corporate Solutions assurances SA proti Ziegler France SA a dalším

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud k dovolání žalované zrušil usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 14. 2. 2020, sp. zn. 30 Co 261/2019, a usnesení Okresního soudu v Liberci ze dne 3. 10. 2019, sp. zn. 22 C 240/2017, a věc vrátil Okresnímu soudu v Liberci k dalšímu řízení.

I.
Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Liberci (dále jen „soud prvního stupně“) usnesením ze dne 3. 10. 2019, č. j. 22 C 240/2017-154, vyslovil svou místní nepříslušnost (výrok I) a rozhodl, že věc bude postoupena místně příslušenému Okresnímu soudu v Rakovníku (výrok II). Soud prvního stupně poukázal na to, že – shodně jako v dalších řízeních vedených u téhož soudu pod sp. zn. 26 C 320/2015 a sp. zn. 23 C 92/2016 – žalobce jako obchodní zástupce podal vůči žalované žalobu založenou na tvrzení, že v obvodu Okresního soudu v Liberci má své bydliště. Soud prvního stupně zdůraznil, že žalobce dle svých tvrzení navázal spolupráci se společností E. spol. s r. o., se sídlem v R., vedl osobní jednání se zástupci této společnosti a vedle toho také realizoval cesty do sídla žalované společnosti v Itálii, kde se konala společná jednání. Žalobce se nyní podanou žalobou domáhá zaplacení provizí z obchodů, které na základě jeho činnosti žalovaná uskutečnila právě se společností E. spol. s r. o. V rámci úvah o své místní příslušnosti soud prvního stupně doplnil, že žalobce sice mohl plnit své povinnosti ze smlouvy o obchodním zastoupení v místě svého bydliště, a pak by ve smyslu článku 7 odst. 1 písm. a) a písm. b) druhé odrážky nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. 12. 2012, o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (dále jen „nařízení Brusel I bis“), byla založena místní příslušnost místa, kde závazek, o nějž se jedná, byl nebo měl být splněn, avšak vzhledem k tomu, že v článku 7 nařízení bydliště jako hraniční určovatel místní příslušnosti uvedeno není, nezaložila tato skutečnost sama o sobě (v podobě bydliště žalobce) místní příslušnost Okresního soudu v Liberci. Soud prvního stupně dále doplnil, že v této věci považoval již za nadbytečné zabývat se podrobně otázkou mezinárodní příslušnosti, když dle závěru vysloveného v usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 15. 11. 2018, č. j. 30 Co 211/2018-104, byla tato otázka ve skutkově obdobných věcech již „pravomocně vyřešena“ (k tomu dále odkázal rovněž na další usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 29. 8. 2019, č. j. 29 UL 10/2019-151). Proto soud prvního stupně o námitce žalované o nedostatku mezinárodní příslušnosti již ve výroku svého usnesení samostatně nerozhodoval.

2. Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci (dále jen „odvolací soud“) usnesením ze dne 14. 2. 2020, č. j. 30 Co 261/2019-184, k odvolání obou účastníků změnil usnesení soudu prvního stupně tak, že Okresní soud v Liberci svou místní nepříslušnost nevyslovuje, a věc se Okresnímu soudu v Rakovníku nepostupuje.

3. Odvolací soud odkázal na znění § 103 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), které ukládá soudu povinnost kdykoli za řízení přihlížet k tomu, zda jsou splněny podmínky, za nichž může rozhodnout ve věci samé (podmínky řízení). Vycházel rovněž ze závěrů usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 3. 2019, sp. zn. 30 Cdo 3853/2017, podle něhož vazba § 103 o. s. ř. a § 104 odst. 1 věta prvá o. s. ř. nesměřuje k tomu, aby otázka pravomoci soudu byla definitivně vyřešena jiným rozhodnutím, než kterým se řízení končí, ledaže právní předpis stanoví postup vedoucí k závaznému vyřešení takové otázky. Rozhodnutí o tom, že se námitka nedostatku mezinárodní příslušnosti zamítá, nenabývá závaznosti a jeho smysl spočívá toliko v informování účastníka o vyřízení (zamítnutí) námitky, o důvodech vedoucích k uvedenému vyřízení a o dalším pokračování v řízení. Odvolací soud se dále zabýval tím, který soud je (při implicitním závěru o mezinárodní příslušnosti soudů České republiky) pro danou věc soudem místně příslušným a s podrobnější argumentací ke znění čl. 7 nařízení Brusel I bis a s odkazem na judikaturu Soudního dvora Evropské unie (dále jen „SDEU“) dospěl k závěru, že místem plnění účastníky uzavřené smlouvy o zprostředkování bylo bydliště (sídlo) žalobce, jež se nacházelo v obvodu působnosti Okresního soudu v Liberci.

II.
Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti usnesení odvolacího soudu podala žalovaná dovolání. V něm formulovala dvě otázky, které podle jejího názoru odvolací soud vyřešil v rozporu s judikaturou Nejvyššího soudu. Ve vztahu k první otázce namítala, že soudy nerozhodly výrokem svého usnesení o námitce žalované o nedostatku „pravomoci“ soudů České republiky, ačkoliv taková povinnost podle jejího názoru vyplývala jak z Nařízení Brusel I bis, tak z § 167 odst. 1 o. s. ř., podle něhož usnesením se mimo jiné rozhoduje zejména o podmínkách řízení. Odkaz odvolacího soudu na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 3. 2019, sp. zn. 30 Cdo 3853/2017, není podle jejího názoru na místě, neboť tam řešená věc se týkala posouzení vztahu mezi pravomocí tuzemských soudů a správních orgánů. V témže usnesení však Nejvyšší soud coby *obiter dictum* dodal, že si je vědom existence vlastního rozhodnutí, jež následovalo po rozhodnutích nižších soudů řešících kladně otázku své mezinárodní příslušnosti (tj. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2018, č. j. 29 Cdo 4403/2014). V uvedeném případě otázka procesního práva v podobě zamítnutí námitky nedostatku mezinárodní příslušnosti nevyvstala, a to již s ohledem na skutečnost, že posouzení pravomoci (mezinárodní příslušnosti) záviselo zcela na výkladu unijního práva příslušejícímu SDEU. V dané věci tedy existoval postup vedoucí k závaznému vyřešení otázky týkající se mezinárodní příslušnosti tuzemských soudů, který byl soudy nižších stupňů opomíjen (viz nález Ústavního soudu ze dne 11. 9. 2012, sp. zn. II. ÚS 2504/10). Z toho žalovaná v dovolání usuzovala, že usnesení o zamítnutí námitky nedostatku mezinárodní příslušnosti je co do svého obsahu závazné. SDEU ve své judikatuře klade na národní soudy požadavek, aby svým postupem dle vnitrostátních procesních pravidel zachovaly užitečný účinek nařízení Brusel I bis. Interpretace práva Evropské unie musí být vždy provedena tím způsobem, aby bylo dosaženo maximálního (plného) účinku normy s ohledem na její smysl a stejně tak je třeba postupovat i při aplikaci vnitrostátních, v tomto případě procesních, předpisů, které též musí být interpretovány a aplikovány tak, aby byl zachován v maximální možné míře smysl a účel unijního práva. Žalovaná v dovolání zdůraznila, že sama skutečnost, že soudy členských států nejsou oprávněny samy interpretovat unijní právo (k jehož interpretaci je příslušný toliko SDEU), jednoznačně odůvodňuje nemožnost aplikace citovaného právního názoru Nejvyššího soudu na nyní projednávanou věc. V situaci, kdy by soud prvního stupně výrokem usnesení nerozhodoval o své mezinárodní příslušnosti, došlo by podle žalované k vyloučení pravomoci SDEU interpretovat unijní právo, pokud jde o pravidla příslušnosti v civilním řízení, resp. takový přezkum by byl možný až toliko v návaznosti na meritorní rozhodnutí ve věci, což však žalovaná nepovažuje za účinnou ochranu práv účastníků řízení. Rozhodnutí odvolacího soudu je tak v rozporu s usnesením Nejvyššího soudu ze dne 7. 9. 2017, sp. zn. 32 Cdo 4053/2015, podle něhož rozsah kontrolních povinností vnitrostátních soudů při

přezkumu mezinárodní příslušnosti je sice aspektem vnitrostátního práva, které nařízení Brusel I bis nemá za cíl sjednocovat, použitím vnitrostátních pravidel nicméně nesmí být ohrožen užitečný účinek nařízení. Řešení dané otázky odvolacím soudem je podle žalované rovněž v rozporu s usnesením velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. 31 Nd 316/2013, uveřejněným ve Sb. rozh. obč. pod číslem 11/2015, podle něhož i při rozhodování o místní příslušnosti před předložením věci Nejvyššímu soudu k rozhodnutí podle § 11 odst. 3 o. s. ř. má předkládající soud rozhodnout v otázce pravomoci (mezinárodní příslušnosti) a své rozhodnutí podrobně odůvodnit.

5. Ve vztahu k druhé formulované otázce v dovolání žalovaná namítala, že soudy nezabývaly otázkou mezinárodní příslušnosti jakožto podmínky řízení (pouze odkázaly na řešení této otázky v jiných řízeních vedených z téže smlouvy mezi týmiž účastníky) s tím, že důvodům, pro něž bylo žalovanou podáno odvolání, odvolací soud nepřisvědčil. Své úvahy o dané otázce odvolací soud blíže nerozvinul, přestože taková povinnost podrobnějšího odůvodnění plyne např. z již zmiňovaného usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. 31 Nd 316/2013, s nímž je tak nyní napadené usnesení odvolacího soudu v rozporu. Žalovaná proto navrhovala, aby napadené usnesení odvolacího soudu bylo dovolacím soudem „změněno tak, že se usnesení soudu prvního stupně ruší a věc se mu vrací k dalšímu řízení“.

6. Žalobce v podrobném vyjádření (a jeho doplnění) vyvracel důvody podaného dovolání a dožadoval, se toho, aby „Nejvyšší soud dovolání zamítl a přiznal mu náklady dovolacího řízení“.

III.
Přípustnost dovolání

7. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle o. s. ř., ve znění účinném od 1. 2. 2019 (viz čl. IV a XII zákona č. 287/2018 Sb.).

8. Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, za splnění podmínky povinného zastoupení podle § 241 odst. 1 o. s. ř. a obsahovalo náležitosti vyžadované ustanovením § 241a odst. 2 o. s. ř. Nejvyšší soud se proto dále zabýval přípustností dovolání.

9. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

10. Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

11. V projednávané věci otázka tvrzeného nesprávného procesního postupu soudu při rozhodování o mezinárodní příslušnosti (pravomoci) soudů České republiky zakládá přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř., neboť doposud nebyla ve všech svých souvislostech v judikatuře Nejvyššího soudu vyřešena. Dovolání je současně přípustné i pro řešení navazující otázky, zda odvolací soud dostatečně reagoval na námitky žalované ohledně absence mezinárodní příslušnosti soudů České republiky s ohledem na údajně uzavřenou prorogační dohodu mezi účastníky svěřující projednání sporu mezi nimi soudům Italské republiky. V tomu odpovídajícím rozsahu totiž odvolací soud rozhodl v rozporu s ustálenou judikaturou Nejvyššího soudu a Ústavního soudu. Dovolací soud v té souvislosti doplňuje, že dovolání je ve smyslu § 237 o. s. ř. přípustné i pro řešení dílčích procesních otázek, jelikož jejich řešení může mít vliv na věcnou správnost přezkoumávaného usnesení v

poměrech projednávané věci.

IV.
Důvodnost dovolání

12. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu určil sice správně, ale nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

13. Podle ustanovení § 103 o. s. ř. kdykoli za řízení přihlíží soud k tomu, zda jsou splněny podmínky, za nichž může rozhodnout ve věci samé (podmínky řízení).

14. Podle ustanovení § 104 odst. 1 o. s. ř., jde-li o takový nedostatek podmínky řízení, který nelze odstranit, soud řízení zastaví. Nespadá-li věc do pravomoci soudů nebo má-li předcházet jiné řízení, soud postoupí věc po právní moci usnesení o zastavení řízení příslušnému orgánu; právní účinky spojené s podáním žaloby (návrhu na zahájení řízení) zůstávají přitom zachovány.

15. Podle § 105 odst. 1 a 4 o. s. ř. místní příslušnost zkoumá soud jen do skončení přípravného jednání podle § 114c. Neprovedl-li tuto přípravu jednání, zkoumá soud místní příslušnost jen před tím, než začne jednat o věci samé, nebo rozhodl-li o věci samé bez jednání, jen před vydáním rozhodnutí; to neplatí, jde-li o platební rozkaz, elektronický platební rozkaz nebo evropský platební rozkaz. Později ji soud zkoumá pouze tehdy, nebyla-li provedena příprava jednání podle § 114c, a jen k námitce účastníka, která byla uplatněna při prvním úkonu, který účastníku přísluší. Při zkoumání místní příslušnosti se nepřihlíží k přípravě jednání, jednáním a jiným úkonům provedeným před věcně nepříslušným soudem a k rozhodnutím vydaným věcně nepříslušným soudem (odstavec 1). Namítne-li účastník řízení včas a důvodně nedostatek místní příslušnosti, postupuje soud obdobně podle odstavců 2 a 3; jinak námitku usnesením zamítne (odstavec 4).

16. Podle článku 5 odst. 1 nařízení Brusel I bis mohou být osoby, které mají bydliště v některém členském státě, žalovány u soudů jiného členského státu pouze na základě pravidel stanovených v oddílech 2 až 7 této kapitoly.

17. Podle článku 7 odst. 1 nařízení Brusel I bis může být osoba, která má bydliště v některém členském státě, žalována v jiném členském státě:

a) pokud předmět sporu tvoří smlouva nebo nároky ze smlouvy, u soudu místa, kde závazek, o nějž se jedná, byl nebo měl být splněn;

b) pro účely tohoto ustanovení, a pokud nebylo dohodnuto jinak, je místem plnění zmíněného závazku:

– v případě prodeje zboží místo na území členského státu, kam zboží podle smlouvy bylo nebo mělo být dodáno,

– v případě poskytování služeb místo na území členského státu, kde služby podle smlouvy byly nebo měly být poskytnuty;

c) nepoužije-li se písmeno b), použije se písmeno a).

18. Podle čl. 26 odst. 1 nařízení Brusel I bis platí, že není-li soud jednoho členského státu příslušný již podle jiných ustanovení tohoto nařízení, stane se příslušným, jestliže se žalovaný řízení před tímto soudem účastní. To neplatí, pokud se žalovaný řízení účastní proto, aby namítal nepříslušnost soudu, nebo je-li jiný soud podle článku 24 výlučně příslušný.

19. Podle čl. 28 odst. 1 nařízení Brusel I bis platí, že pokud je žalovaný, který má bydliště v jednom členském státu, žalován před soudem jiného členského státu, a řízení před tímto soudem se neúčastní, prohlásí soud bez návrhu, že není příslušný, nevyplývá-li jeho příslušnost z tohoto nařízení.

20. Podle § 13 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“) každý, kdo se domáhá právní ochrany, může důvodně očekávat, že jeho právní případ bude rozhodnut obdobně jako jiný právní případ, který již byl rozhodnut a který se s jeho právním případem shoduje v podstatných znacích; byl-li právní případ rozhodnut jinak, má každý, kdo se domáhá právní ochrany, právo na přesvědčivé vysvětlení důvodu této odchylky.

21. Odvolací soud (a shodně s ním i soud prvního stupně) správně dovodil, že v projednávané věci, která v sobě obsahuje přeshraniční (mezinárodní) prvek, je nezbytné posoudit, zda mají české soudy pravomoc ji projednat a rozhodnout.

22. Výše zmiňované Nařízení Brusel I bis nahradilo dříve účinné Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. 12. 2000, o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (dále jen „Nařízení Brusel I“). Zejména tam, kde nedošlo k obsahové změně jednotlivých článků, je i při aplikaci nařízení Brusel I bis nadále použitelná judikatura Nejvyššího soudu a SDEU vážící se k nařízení Brusel I.

23. Již ve vztahu ke znění článku 26 nařízení Brusel I (nyní jde o článek 28 Nařízení Brusel I bis) odborná literatura i ustálená praxe soudů dospěla k závěru, že upravuje jednak povinnost soudu přezkoumat svou příslušnost v případě, kdy je před ním žalována osoba s bydlištěm v (jiném) členském státě, která se řízení neúčastní, a zadruhé zakotvuje povinnost učinění všech nezbytných kroků k doručení návrhu na zahájení řízení nebo jiné rovnocenné písemnosti v dostatečném předstihnu, který žalovanému umožňuje přípravu na jednání před soudem (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 3. 2016, sp. zn. 30 Cdo 2823/2015, popř. v odborné literatuře SIMON, P. In: DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. Občanský soudní řád II. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 2966 a 2970 nebo MAGNUS, U., MANKOWSKI, P. Brussels I Regulation. European Commentaries on Private International Law. Second Revised Edition. Munich: Sellier European Law Publishers, 2012, s. 521–523).

24. Přitom úprava okamžiku, kdy má být namítána nepříslušnost soudu, závisí na procesních pravidlech každého členského státu, které jsou korigovány pouze dvěma zásadami plynoucími z judikatury SDEU: 1) námitka nepříslušnosti nesmí být přípustná tehdy, pokud se již žalovaný věcně vyjádřil, 2) procesní právo musí umožňovat, aby prvním úkonem v řízení byla námitka nepříslušnosti (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 9. 2015, sp. zn. 30 Cdo 4971/2014, nebo rozsudek SDEU ze dne 24. 6. 1981 ve věci C-150/80 Elefanten Schuh GmbH proti Pierre Jacqmain nebo rozsudek SDEU ze dne 27. 2. 2014 ve věci C-1/13 Cartier parfums – lunettes SAS, Axa Corporate Solutions assurances SA proti Ziegler France SA a dalším, bod 36, v odborné literatuře dále srov. MAGNUS, U., MANKOWSKI, P., op. cit, str. 442).

25. V usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2018, sp. zn. 29 Cdo 4403/2014, uveřejněném pod číslem 37/2019 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 37/2019“), dovolací soud aproboval postup soudů nižších stupňů, které explicitně rozhodly o zamítnutí námitky nedostatku mezinárodní příslušnosti. Otázkou, zda je povinností soudů usnesením zamítnout žalovaným včas uplatněnou námitku ve smyslu článku 26 odst. 1 nařízení Brusel I bis, se výslovně nezabýval; je však zřejmé, že již samotným projednáním dovolání dal zřetelně najevo, že nejde o usnesení, jímž by se pouze upravovalo vedení řízení ve smyslu § 202 odst. 1 písm. a) o. s. ř., a proti němuž by tak nebylo odvolání ani dovolání přípustné. Obdobně postupoval Nejvyšší soud kupř. i v rozsudku ze dne 7. 2. 2018, sp. zn. 30 Cdo 6002/2016, nebo v usnesení ze dne 20. 6. 2019, sp. zn. 30 Cdo 4402/2017.

26. Z odůvodnění výše nastíněných rozhodnutí i z názorů odborné literatury je zřejmé, že má-li žalovaný bydliště v jiném členském státě, než v jakém se koná řízení, je procesní soud v případě, že nejde o výlučnost příslušnou (dle článku 24 nařízení Brusel I bis), povinen přezkoumat svoji mezinárodní příslušnost jen tehdy, neúčastní-li se žalovaný řízení (dle článku 28 odst. 1 nařízení Brusel I bis) nebo uplatnil-li včas námitku nedostatku mezinárodní příslušnosti rozhodujícího soudu (dle článku 26 odst. 1, věty druhé nařízení Brusel I bis). Způsob a formu, jakou tak žalobcem zvolený soud učiní, nařízení Brusel I bis nestanoví. V tomto směru ponechává podrobnější procesní úpravu na jednotlivých členských státech.

27. V případě, že tuzemský soud shledá včasnou námitku žalovaného (uplatněnou ve smyslu čl. 26 odst. 1, věty druhé nařízení Brusel I bis) opodstatněnou, postupuje podle § 103 a § 104 odst. 1, věty první o. s. ř. a řízení zastaví s tím, že mu nic nebrání současně ve výroku usnesení vyslovit i jím zjištěný nedostatek mezinárodní příslušnosti (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 8. 2016, sp. zn. 29 Cdo 5599/2015).

28. Občanský soudní řád však neobsahuje speciální úpravu, jež by výslovně reagovala na znění článku 26 odst. 1, věty druhé nařízení Brusel I bis a podrobněji upravovala mechanismus rozhodování o (včas) uplatněné námitce nedostatku mezinárodní příslušnosti, shledá-li ji tuzemský soud nedůvodnou. Z uvedeného však nelze dovozovat, že by o takové námitce nebyl povinen rozhodnout.

29. V právě nastíněné procesní situaci jde o případ tzv. otevřené nepravé (teleologické) mezery v zákoně (k tomu srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2014, sp. zn. 32 Cdo 1519/2012, ze dne 1. 6. 2017, sp. zn. 32 Cdo 2422/2015, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2018, sp. zn. 29 Cdo 3225/2016, uveřejněné pod číslem 54/2019 Sb. rozh. obč., dále důvody nálezu Ústavního soudu ze dne 27. 3. 2014, sp. zn. III. ÚS 2264/13, nebo v teorii MELZER, F. Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 230), kterou je třeba *per analogiam* vyplnit právní normou, jež je svým smyslem a účelem co nejblíže úpravě na řešený právní vztah přímo se vztahující.

30. Nejvyšší soud vychází z přesvědčení, že výše popsanou mezeru v procesní úpravě je třeba překlenout pomocí analogické aplikace pravidla obsaženého v § 105 odst. 4 části věty za středníkem o. s. ř. upravujícího rozhodování o nedůvodné námitce nedostatku místní příslušnosti. Zjistí-li proto soud, že námitka je opožděná nebo nedůvodná, usnesením ji zamítne (srov. též § 167 odst. 1 o. s. ř.). Proti vydanému usnesení je možno podat odvolání, popř. i dovolání (srov. již zmiňované R 37/2019).

31. Uvedené řešení současně zohledňuje navazující závěr plynoucí z judikatury Nejvyššího soudu, podle něhož nařízení Brusel I (a tedy i Brusel I bis) v určitých případech upravuje vedle mezinárodní příslušnosti současně i otázku příslušnosti místní (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2020, sp. zn. 30 Cdo 5153/2017) a bude-li zpravidla závěr o mezinárodní příslušnosti tuzemských soudů spojován s tím, že některý ze soudů České republiky je na základě aplikace pravidel nařízení Brusel I bis soudem místně příslušným, není rozumného důvodu, aby se žalovanému v takovém případě poskytovala při prosazování jeho procesních práv nižší úroveň ochrany, než kdyby v řízení uplatnil toliko námitku nepříslušnosti místní (*argumentum a minori ad maius*).

32. Úvahu o potřebě rozhodnout za výše popsané procesní situace usnesením (jeho výrokem) o zamítnutí včasné námitky žalovaného ohledně nedostatku mezinárodní příslušnosti lze dále podpořit odkazem na znění článku 29 nařízení Brusel I bis, který upravuje problematiku možné litispendence. Platí, že aniž je dotčeno ustanovení čl. 31 odst. 2, je-li u soudů různých členských států zahájeno řízení v téže věci mezi týmiž stranami, přeruší soud, u něhož bylo řízení zahájeno později, bez návrhu řízení do doby, dokud se neurčí jako příslušný ten soud, u něhož bylo řízení zahájeno jako první (odstavec 1). Jakmile je určen jako příslušný ten soud, u něhož bylo řízení zahájeno jako první,

prohlásí se soud, u něhož bylo řízení zahájeno později, za nepříslušný ve prospěch prvního soudu (odstavec 3). Odtud plyne, že samotné nařízení Brusel I bis předpokládá, že (přinejmenším v případě shodných řízení paralelně probíhajících před soudy více členských států) bude mezinárodní příslušnost soudu v dříve zahájeném řízení kvalifikovaným způsobem určena.

33. V případě, že by uplatnění námitky nedostatku mezinárodní příslušnosti představovalo s přihlédnutím ke všem okolnostem zjevné zneužití práva, nebo by soud měl za to, že je zcela zjevně opožděná, nic mu nebrání námitku zamítnout a ve věci současně meritorně rozhodnout (viz § 1, 2 a 6 o. s. ř.), přičemž v takovém případě by žalovanému zůstalo zachováno právo zpochybnit mezinárodní příslušnost prostřednictvím řádného [§ 205 odst. 2 písm. a), popř. c) o. s. ř.] nebo mimořádného opravného prostředku.

34. Z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 3. 2019, sp. zn. 30 Cdo 3853/2017, plyne, že postup upravený v § 103 o. s. ř. a § 104 odst. 1 větě první o. s. ř., pro případ, že soud zjistí některý z nedostatků podmínek řízení, nesměřuje k tomu, aby otázka příslušnosti (pravomoci) tuzemských soudů byla definitivně vyřešena jiným rozhodnutím, než tím, kterým se řízení končí, ledaže zvláštní právní předpis stanoví postup vedoucí k závaznému vyřešení takové otázky. Dovolací soud nadto vysvětlil, že neshledává důvod klást soudům překážku v tom, aby v případě, že je vznesena námitka nedostatku pravomoci soudu, o námitce rozhodovaly již v průběhu zahájeného řízení usnesením. Odkazoval-li odvolací soud na uvedené závěry, je třeba v poměrech nyní projednávané věci zdůraznit, že uvedené řešení se vztahovalo výlučně k otázce zkoumání pravomoci tuzemských soudů (v relaci k pravomoci správních orgánů), což odpovídalo i vymezenému předmětu řízení, v němž nebyl přítomen přeshraniční prvek. Úvahy, které tehdy Nejvyšší soud přijal coby tzv. *obiter dictum*, pak nemají, již s ohledem na své označení, precedenční závaznost.

35. Poukazovala-li naopak žalovaná v dovolání na usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. 31 Nd 316/2013, uveřejněné pod č. 11/2015 Sb. rozh. obč., podle jehož závěrů „před vydáním rozhodnutí, jímž vyzve k určení místně příslušného soudu Nejvyšší soud, je soud, u kterého byla podána žaloba, povinen náležitě zkoumat, zda v případě sporu s mezinárodním prvkem je dána pravomoc (mezinárodní příslušnost) českého soudu, a tento svůj závěr v takovém rozhodnutí (dospěje-li k závěru, že pravomoc českých soudů je dána, takže je namístě postup dle § 11 odst. 3 a § 105 o. s. ř.) náležitě odůvodnit“, pak uvedené rozhodnutí v žádném případě neukládá v dané fázi řízení soudům povinnost rozhodovat výrokovou částí usnesení v otázce, zda je dána mezinárodní příslušnost soudu České republiky, nýbrž otázkou existující mezinárodní příslušnosti, coby otázkou předběžnou, se soudy mají zabývat toliko v odůvodnění rozhodnutí, jímž vyslovily za podmínek § 11 odst. 3 o. s. ř. (pouze) svou místní nepříslušnost. Neobstojí ani navazující úvaha žalované, podle níž je „k interpretaci práva společenství příslušný toliko SDEU“, neboť právo společenství jsou povinny v rámci jeho působnosti aplikovat soudy všech členských států Evropské unie. Lze dále doplnit, že na otázce závaznosti rozhodnutí o zamítnutí námitky nedostatku mezinárodní příslušnosti napadené rozhodnutí odvolacího soudu vybudováno nebylo, a proto se jí nemohl zabývat ani Nejvyšší soud v řízení o podaném dovolání (srov. § 242 odst. 3, větu první o. s. ř. a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 1999, sp. zn. 2 Cdon 808/97, uveřejněné pod č. 27/2001 ve Sb. rozh. obč.).

36. Lze proto k první otázce dovolatelky shrnout, že postup soudů obou stupňů, při kterém posuzovaly otázku mezinárodní příslušnosti českých soudů toliko v rámci odůvodnění usnesení o (ne)vyslovení místní nepříslušnosti, a nikoliv samostatným výrokem usnesení, správný nebyl.

37. Dovolání je však důvodné i k druhé dovolatelkou přednesené otázce. Podle § 157 odst. 2 o. s. ř., není-li dále stanoveno jinak, soud v odůvodnění rozsudku (usnesení) uvede, čeho se žalobce (navrhovatel) domáhal a z jakých důvodů a jak se ve věci vyjádřil žalovaný (jiný účastník řízení), stručně a jasně vyloží, které skutečnosti má prokázány a které nikoliv, o které důkazy opřel svá

skutková zjištění a jakými úvahami se při hodnocení důkazů řídil, proč neprovedl i další důkazy, jaký učinil závěr o skutkovém stavu a jak věc posoudil po právní stránce; není přípustné ze spisu opisovat skutkové přednesy účastníků a provedené důkazy. Soud dbá o to, aby odůvodnění rozsudku bylo přesvědčivé. Odůvodnění uvedené v písemném vyhotovení rozsudku musí být v souladu s vyhlášeným odůvodněním.

38. Ústavní soud České republiky ve svém nálezu ze dne 17. 8. 2005, sp. zn. I. ÚS 403/03, publikovaném pod č. 160/2005 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu České republiky, zaujal pro soudní praxi závazný právní názor, že „pokud nejde o situaci, kdy právní řešení bez dalšího vyplývá ze zákonného textu, obecný soud musí v odůvodnění dostatečným způsobem vysvětlit své právní úvahy s případnou citací publikované judikatury nebo názorů právní vědy. Argumentuje-li účastník řízení názory právní vědy nebo judikatury, musí se obecný soud s názory v těchto pramenech uvedenými argumentačně vypořádat, případně i tak, že vysvětlí, proč je nepovažuje pro danou věc za relevantní. Jen tak může být odůvodnění rozhodnutí soudu přesvědčivé a jen tak může legitimizovat rozhodnutí samotné v tom, že správný výklad práva je právě ten výklad, který soud zvolil."

39. Nejvyšší soud učinil ve svém rozsudku ze dne 25. 6. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2543/2011, uveřejněném pod číslem 100/2013 Sb. rozh. obč. (dále jen jako „R 100/2013") závěr, že „měřítkem toho, zda rozhodnutí soudu prvního stupně je či není přezkoumatelné, nejsou požadavky odvolacího soudu na náležitosti odůvodnění rozhodnutí soudu prvního stupně, ale především zájem účastníků řízení na tom, aby mohli náležitě použít v odvolání proti tomuto rozhodnutí odvolací důvody. I když rozhodnutí soudu prvního stupně nevyhovuje všem požadavkům na jeho odůvodnění, není zpravidla nepřezkoumatelné, jestliže případné nedostatky odůvodnění nebyly – podle obsahu odvolání – na újmu uplatnění práv odvolatele. Obdobně platí, že i když rozhodnutí odvolacího soudu nevyhovuje všem požadavkům na jeho odůvodnění, není zpravidla nepřezkoumatelné, jestliže případné nedostatky odůvodnění nebyly – podle obsahu dovolání – na újmu uplatnění práv dovolatele."

40. Dovolací soud nemá pochyb o tom, že podmínky nepřezkoumatelnosti uvedené ve zmiňovaném R 100/2013 napadené rozhodnutí naplňuje. Námitka nedostatku mezinárodní příslušnosti uplatněná žalovanou obsahovala formulaci právní otázky týkající se účinků tvrzeného uzavření dohody o prorogaci, kterou účastníci měli v této věci založit mezinárodní příslušnost soudů Italské republiky. Její existencí se žalovaná výslovně bránila mezinárodní příslušnosti soudů České republiky, a to jak ve vyjádření k žalobě, tak s odkazem na uvedené vyjádření i v následně podaném odvolání. Danou otázkou, jež byla relevantní z pohledu toho, co bylo předmětem odvolacího řízení (srov. § 212a odst. 6 o. s. ř.) se odvolací soud zabývat měl, leč z odůvodnění napadeného rozhodnutí nelze učinit závěr, zda se jí odvolací soud ve skutečnosti zabýval (byť tacitně), či se jí zabývat opomenul, resp. jaký byl jeho názor vůči postoji soudu prvého stupně, který se jí, s odkazem na rozhodnutí učiněná v jiných věcech, výslovně odmítl zabývat. Odvolací soud se tak sice podrobně vypořádal s argumenty účastníků ohledně místní příslušnosti toho kterého soudu, relevantní argumentaci ohledně tvrzeného uzavření dohody o prorogaci, které, pokud by bylo prokázáno, by ke včasné námitce žalované vyloučilo mezinárodní příslušnost soudů České republiky, ve svém rozhodnutí nikterak nezohlednil. Nejvyšší soud doplňuje, že ani znění § 13 o. z., na nějž soud prvního stupně v odůvodnění svého usnesení implicitně odkázal, nijak neoslabuje nároky na odůvodňování soudních rozhodnutí. Jím vyjádřený požadavek důvodného očekávání je navíc zapotřebí vztahovat především k rozhodování typově podobných případů z hlediska hmotného práva (§ 1 odst. 1 o. z.).

41. Jestliže odvolací soud neučinil jednoznačný a odůvodněný závěr o tom, zda je či není v projednávané věci dána mezinárodní příslušnost tuzemských soudů, pak tím výrazně omezil možnost dovolatelky brojit proti rozhodnutí prostřednictvím dovolání, a to případně i ve snaze domoci se přezkumu řešení otázky mezinárodní příslušnosti v právě projednávané věci. Uvedený procesní nedostatek přitom mohl mít vliv na věcnou správnost usnesení o místní příslušnosti, založeném na

(navíc nesprávně jen předběžném) řešení otázky mezinárodní příslušnosti v důvodech rozhodnutí.

42. Nejvyšší soud vzhledem k výše uvedenému napadené usnesení odvolacího soudu podle ustanovení § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil. Protože se důvody pro zrušení usnesení odvolacího soudu vztahují i na usnesení soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud podle ustanovení § 243e odst. 2 o. s. ř. i jej a soudu prvního stupně věc vrátil k dalšímu řízení.

43. Soudy jsou ve smyslu § 243g odst. 1, části první věty za středníkem o. s. ř. ve spojení s § 226 o. s. ř. vázány právními názory dovolacího soudu v tomto rozhodnutí vyslovenými.